

Staffan Lindberg – ett minnesporträtt

In memoriam: Sydasienveteranen Staffan Lindberg som var med och grundade tidskriften avled i början av januari efter en kort tids sjukdom. Lars Eklund, mångårig redaktör för Sydasiens, tecknar här ett varmt porträtt av sin djupt saknade vän.

Det kom som en chock, beskedet att min bästa vän professor emeritus Staffan Lindberg avlidit måndagen den 7 januari 2019. Staffan som varit en av de främsta Indienkännarna i Sverige och tillika ett välkänt namn bland samhällsvetenskapliga forskare i Sydasiens, hade nyligen kommit hem från en konferens i Chennai tillsammans med hustrun Karin. Han var sedan en tid något sjuklig varför han lades in på sjukhus i hemstaden Lund för observation.

Där drabbades han av hjärtstillestånd och försök till återupplivning misslyckades. En förfärlig avslutning på Staffans liv, som i drygt 50 år präglats av Indienrelaterade studier, forskning och undervisning. Han avled alldeles för tidigt, 75 år gammal.

Själv har jag arbetat ihop med Staffan i 40 års tid, först med tidskriften SYDASIEN – som Staffan var en av initiativtagarna till 1976, därefter med det akademiska nätverket SASNET (Swedish South Asian Studies Network) som Staffan ledde från starten 2001, och de senaste två åren har Staffan och jag arbetat med "Miraklet Indien och dess baksida", en bok som publicerades så sent som våren 2018.

Staffans första möte med Indien var hösten 1966 då han som nybliven fil kand i sociologi och jämförande religionsvetenskap vid Lunds universitet for till Tamil

Nadu i södra Indien för att studera tamilska språket vid Annamalai University. Han fortsatte på våren 1967 med att studera landsbygdsutveckling vid P S G Arts College i staden Coimbatore, där han som fältarbete gjorde en studie av livet bland 415 lågkastiga, före detta oberörbara, familjer. Dessa var anställda som lantarbetare men levde en miserabel tillvaro till följd av den då pågående mekaniseringen av jordbruket.

Han återvände några år senare till Tamil Nadu, nu tillsammans med kollegan Göran Djurfeldt och till Thaiyur, då en by strax söder om Chennai – numera en del av stor-Chennai – för ett sociologiskt forskningsprojekt som 1976 resulterade i en gemensam doktorsavhandling vars innehåll speglade den rådande kastbaserade samhällsstrukturen i en sydindisk by men också på ett ypperligt sätt tog upp mötet mellan traditionell och västerländsk medicin i Indien.

Det blev till två böcker, dels *Behind Poverty: The Social Formation in a Tamil Village*, och dels *Pills Against Poverty: A Study of the Introduction of Western Medicine in a Tamil Village* – den senare också översatt till svenska med titeln *Medicin mot Fattigdom: Sjukdom och Sjukvård i en indisk by*. Böckerna har blivit standardlitteratur på akademiska utbildningar såväl i Indien som i Sverige.

De båda lundaforskarna samarbetade

hela tiden med indiska kolleger – framför allt med professor Venkatesh Athreya vid Bharathidasan University i Tiruchirappalli – och tillsammans med dem återvände Staffan och Göran flera gånger till sina fältområden och gjorde jämförande studier. En sådan gjordes 1999, 25 år efter det ursprungliga fältarbetet. Staffan och Göran skrev därom i SYDASIEN nr 2/1995, en artikel med titeln "Tillbaka till Thaiyur och en välfärd Indian style" (<http://larseklund.in/SYDASIENSidor-1977-2007/1995-02.pdf>).

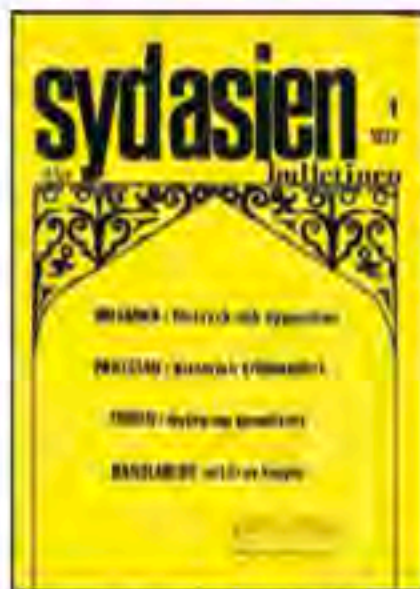
De gick sedan vidare med ett stort Sida-finansierat forskningsprojekt om produktionsförhållanden inom indiskt jordbruk, ett projekt som bedrevs 1979-1986 och innefattade en studie av 400 lantbrukare i sex byar i Tiruchilappalli-distriktet i centrala Tamil Nadu. Byarna var belägna i två vitt skilda ekologiska miljöer, dels sådana som hade tillgång till konstbevattning och därmed flera skördar per år, och dels så kallade "torra" byar beroende av nederbörd i form av regn. Resultatet sammanfattades i en monografi med titeln *Barriers Broken – Production Relations and Agrarian Change in South India*, publicerad 1990. Förutom Venkatesh Athreya ingick i projektet de indiska forskarkollegerna Dr R Vidyasagar från Madras Institute of Development Studies och Dr A Rajagopal från SasiWATERS i Hyderabad.

Även om Staffan sedermera också företagit forskning och fältarbeten på andra håll i Indien, exempelvis i Punjab och varit gästprofessor vid Lal Bahadur Shastri National Academy of Administration i

Mussoorie, och har forskat i andra länder som Thailand och Taiwan, kom de första årens upplevelser i Tamil Nadu att prägla resten av hans liv. Han deklarerade ständigt att de vänner han fick där och då förblev hans mest trogna vänner genom hela livet, och faktum är att det var just dem han fick tillfälle att träffa under den sista resan till Indien i december 2018.

Tidskriften SYDASIEN, de första åren med namnet Sydasienbulletinen, var ett hjärteprojekt för Staffan. Tidskriften startade 1977, men Staffan var med redan i planeringsskedet på sommaren innan, och Staffan brukade skämtsamt nämna att hans mamma förundrade sig över att han den 19 juni 1976 ansåg det viktigare att ge sig iväg på tidskriftsmöte istället för att som flertalet landsmän och -kvinnor fascinerat beskåda TV:s sändning från det kungliga bröllopet mellan Carl Gustaf och Silvia. Läs Staffans egen skildring av hur det gick till att dra igång tidningen i en artikel med titeln 25 år med Sydasien i SYDASIEN 3/2002 (<http://larseklund.in/SYDASIEN/0203lindberg.html>).

Den viktigaste anledningen till att starta tidningen utgjordes av Indira Gandhis utlysning av undantagstillstånd i Indien i juni 1975, varvid oppositionspolitiker fängslades och en kampanj med tvångsteriliseringar av landets fattiga befolkning drogs i gång, men också den politiska situationen i grannländerna Pakistan, Bangladesh och Sri Lanka engagerade många svenska journalister, forskare och biståndsarbetare. I många år producerades tidningen av tre delvis oberoende

Första utgåvan av Sydasienbulletinen såg dagens ljus 1977.

Staffan Lindberg och Lars Eklund på var sin sida om en icke namngiven officerare vid en kontaktfresa i Nepal 2005.

redaktionskommittéer i Stockholm, Göteborg och Skåne, som turades om att göra tidning. Staffan var en ledande medlem i Skånegänget medan jag tillhörde Göteborgsredaktionen samtidigt som jag hade ett övergripande redaktörskap för tidningen under 25 år.

När det år 2000 stod klart att Lunds universitet fick uppdraget av svenska regeringens genom Sida att dra igång ett nätverk för Sydasienstudier i Sverige, det som blev SASNET, var det helt och hållet Staffans förtjänst. Det var hans tankar om att inte låta nätverket i huvudsak bestå av en fysisk centrumbildning i Lund utan att man istället skulle bygga på och utveckla den samlade Sydasienkompetens som redan fanns vid de svenska universiteten som vann gehör. Det visade sig vara en utmärkt idé, som Sida under påföljande år utvidgade till fler liknande akademiska nätverk. Dessutom gick Staffans modell ut på att nätverket skulle ha en ytterst begränsad mängd personal, och istället låta uppemot halva budgeten gå till att finansiera planeringsanslag för nya Sydasienreaterade utbildnings- och forskningsprojekt vid alla svenska universitet, alltså ingen prioritering för just Lunds universitet.

Staffan var naturligtvis given i rollen som föreståndare för nätverket, men hans vision att förverkliga ett nationellt webb-baserat nätverk förutsatte en kombination mellan akademisk och journalistisk kompetens, och det var därför Staffan såg till att enrollera mig som webbmaster

och biträdande föreståndare. Därmed samtidigt utnyttjande det väldiga nätverk av svenska och nordiska forskare och journalister som byggts upp kring tidskriften SYDASIEN.

SASNET drog i gång i januari 2001 och Staffan och jag for de följande åren flitigt runt till de svenska universiteten, träffade

forskare och administratörer och byggde på så sätt upp en imponerande databas med djupgående information om Sydasienrelaterad forskning inom alla discipliner från medicin och teknologi till humaniora och samhällsvetenskap vid alla svenska universitet. Och möjligheten att söka planeringsanslag gjorde att SASNET blev en populär

institution i hela landet.

Vi gjorde också flera kontaktresor tillsammans i Sydasien: 2001 till Maldiverna, Sri Lanka, Indien och Bangladesh, 2002 till Pakistan och Afghanistan, 2005 till nordöstra Indien, Bangladesh, Bhutan och Nepal, och besökte där mängder av universitet och knöt värdefulla kontakter. Staffan och jag fungerade som ett radarpar med fullständig tillit till varandras kunskaper och respektive kompetenser.

Vår verksamhet med ambitionen att spegla landets samlade Sydasienrelaterade forskning och i våra nyhetsbrev informera om intressant forskning vid alla svenska universitet var unik. I andra länder förekommer inte att ett universitet berättar om nyheter vid konkurrerande lärosäten,

Tidskriften SYDASIEN, de första åren med namnet Sydasienbulletinen, var ett hjärteprojekt för Staffan

men i Sverige gjorde vi just det. Våra nyhetsbrev blev internationellt uppmärksammade och många fick illusionen att tro att Lunds universitet måste vara ledande inom europeisk Sydasiensforskning. Denna

falska bild - Lund har väldigt få forskare som jobbar med Sydasiens jämfört med de stora centrumerna i Europa såsom Heidelberg, Leiden, Paris och London - satte dock Lund på kartan och ledde till att Lund kom att accepteras som en partner till de stora universiteten i att arrangera forskningsseminarier och 2004 fick det prestigefyllda uppdraget att arrangera den 18:e europeiska Sydasiensforskningskonferensen ECSAS med 400 deltagare från hela världen. Staffan var den givna konferensgeneralen.

Efter pensioneringen 2007 fortsatte Staffan givetvis att intressera sig för Sydasiens men han ägnade mera tid åt sin familj - hustrun Karin, sönerna Mattias, David och Mikael samt barnbarn, liksom sina många vänner. Han utvecklade också andra intresseområden, sjöng med kören Svart på Vitt, lärde sig spela dragspel, fungerade som kyrkvård i Allhelgonakyrkan, ledde under ett antal år studiecirkel om Malmö stad, och som den ytterst godhjärtade person som Staffan var engagerade han sig starkt 2015 med att bistå nyanlända flyktingar från kriget i Syrien.

Sista två åren jobbade vi åter tillsammans med ett Indienprojekt. Stig Palmkron,

bokförläggare i Lund, hörde nämligen av sig till Staffan och sade sig sakna en modern populärvetenskaplig bok om Indien som tar upp både positiva och negativa fenomen. Och visst, det har getts ut många

Som den ytterst godhjärtade person som Staffan var engagerade han sig starkt 2015

bra böcker på svenska om Indien de senaste åren, men det är i huvudsak reportageböcker och reseskildringar. Senast det gavs ut breda översikter i bokform var på 1980-talet. Den utmärkta antologin *Indien - en handbok* publicerades 1985 och två år senare, i samband med den indiska festivalen i Sverige kom den likaledes läsvärda antologin *Möt Indien*.

Palmkron var intresserad att bekosta utgivningen av en ny antologi och Staffan nappade direkt varefter han kontaktade mig för att planera det hela tillsammans. Vi kontaktade ett antal välkända forskare i Sverige, Danmark och Norge och undrade om de var intresserade att delta med kapitel. Några var hårt uppbundna till andra projekt och avböjde, men till sist hade vi fått ihop ett gäng duktig skribenter att skriva om Indiens demokrati och tillika dess brist på demokrati i delar av landet, om kvinnornas situation, om Indiens stormaktsdrömmar, om indiska religioner, etc. Staffan själv tog tag i att skriva om landets historia och miljöproblem, medan jag skrev om kulturlivet. Bokens titel speglar innehållet, "Miraklet Indien och dess baksida".

Vi hade två boksläpp våren 2018, först ett välbesökt SASNET-arrangemang i Lund

och därefter på universitetet i Oslo, med hänsyn tagen till att fem av bokens medförfattare är baserade i Norge. Staffan och jag for med lågprisbuss från Lund en tidig morgon, hade boksläppet på eftermiddagen och for åter till Lund nästa morgon. En resa med min bästa vän lik de många resor vi tidigare gjort tillsammans. Inte kunde jag då ana att detta skulle bli den sista resan, vi planerade också för boksläpp i danska Aarhus men det blev aldrig av...

Till sist något om Hedgården, Staffans älskade hus på Österlen. Ett fantastiskt hus som en gång stod i byn Knäbäck några mil längre norrut, men som flyttades när Ravlunda skjutfält trots våldsamma protester anlades i mitten av 1950-talet. Hela byn Knäbäck utplånades men en stor del av de pittoreska husen flyttades till vad som i dag är Knäbäckshuset nära Rörum. Staffans pappa som var präst köpte Hedgården och så småningom övertogs huset av Staffan och en av hans bröder.

1968 inleddes traditionen med "Knäbäcksfester" då Staffan varje år bjöd in sina vänner. De som kunde komma var generöst välkomna att dyka upp för ett program som i många år innefattade inledande brännbollsturnering, därefter knytkalas, lägereld på stranden, övernattnings i hus eller tält och avslutningsvis promenad till Stenshuvud påföljande dag. Knäbäcksfester inföll varje år första helgen i juni, och de ursprungliga vännerna kompletterades eller ersattes så småningom av barn och barnbarn.

2016 var dessvärre sista gången Staffan stod som värd för Knäbäcksfesten. Ty den 27 mars 2017 brann Hedgården ner. En gnista från vedspisen hade antänt vasstaket och trots insatser av flera brandkårer gick huset inte att rädda.

Branden tog Staffan hårt, och någon fest 2017 och 2018 kunde inte genomföras. Dock lät familjen återuppföra huset - utan vasstak - och det stod färdigt i höstas, med tanke att låta återinviga huset och åter hålla Knäbäcksfest i juni 2019. Så kanske det blir - men utan värden Staffan.

Förfärligt att du inte finns mer, vi sörjer dig så mycket, alla dina vänner.

Kolkata 17 januari 2019,

Lars Eklund

Staffan Lindberg under en av de otaliga resorna i regionen. Foto. Privat

Miraklet Indien och dess baksida

Staffan Lindberg och Lars Eklund (red)

FAKTA Miraklet Indien och dess baksida

Författare: Staffan Lindberg och Lars Eklund
(red)

Övriga medverkande: Henrik Chetan Aspen-
gren, Jørgen Dige Pedersen, Jostein Jakobsen,
Kenneth Bo Nielsen, Alf G. Nilsen, Anand
Vaidyya, Anne Waldrop, Knut A. Jacobsen,

Förlag: Palmkrons

Utgivningsår: 2018

Antal Sidor: 270

ISBN: 978-91-88-785-008

Indienkännare målar ett dagsaktuellt landporträtt

Recension: I Staffan Lindbergs och Lars Eklunds nya antologi skickas läsaren på en bildande resa genom Indiens historia och postkoloniala samhälle med kunniga guider som sätter ämnen som feminism, klass och miljö i modern kontext.

Miraklet Indien och dess baksida är en nytvungen antologi där Staffan Lindberg och Lars Eklund samlat forskare och Indienkännare med lång erfarenhet för att porträttera det moderna Indien och dess historia ur ett dagsaktuellt perspektiv.

Självfallet är det omöjligt att på 270 sidor porträttera ett samhälle bestående av en miljard människor tillhörande en rad kulturer och trostillhörigheter. Detta försöker man inte heller göra, istället har varje kapitelförfattare valt ut några specifika fokusområden som varje kapitel handlar om. Till exempel har man valt att skriva om Indiens historia med utgångspunkt i kast, klass- och könsstrukturer. Detta gör att läsaren istället för att skrapa på ytan kan få en djupare kännedom om de områden som avhandlas.

Bilden av Indien för oss här i Norden och i resten av världen är i ständig förändring, från fattigt utvecklingsland, halvso-

cialistiskt samhälle med planekonomi till nyliberal ekonomi med en växande hemmamarknad. I dagstidningarna får vi ständigt se reportage om den Indiska medelklassens och dess starka köpkraft och läsa om en av världens största och snabbast växande ekonomier.

Vad denna bok har lyckats mycket väl med är att se de underliggande strukturerna, vilket ger läsaren en mer nyanserad bild av det moderna indiska samhället.

Självklart stämmer tillväxtrapporterna och solskenshistorierna, men parallellt med dessa sker en systematisk utsugning av de arbetande klasserna, något Lindberg och Eklund nämner redan i inledningen. Precis som bokens titel förtäljer så är det helt enkelt baksidan av tillväxtframgången som också får ta plats.

Anne Waldrops kapitel "Vart går Indiens kvinnor?" är ett av bokens kanske viktigaste och ger en välbehövlig läges-

rapport från kvinnornas Indien. Efter gruppvåldtäkten och följande feministiska uppror år 2012 i Delhi har det skrivits mycket om Indiens kvinnor och det förtryck som de utsätts för. Waldrop menar att rapporteringarna ledde till en mycket endimensionell och förenklad syn på indiska kvinnor som förtryckta och utsatta.

I hennes kapitel får vi en djupare bild av den indiska kvinnosynen och könsrollen. Hon beskriver dessa båda som tveeggade - å ena sidan placeras kvinnan längst ner i den patriarkala makthierarkin men å andra sidan är kvinnan också ett upphöjt, ärbart och gudinneliknande väsen.

Hon beskriver även att förhållandena för kvinnor i Indien jämfört med för 30 år sedan är nedslående. Trots att kvinnor idag deltar mer i samhällslivet genom arbete, politik och utbildning så har antalet "försvunna flickor" dvs. den relativa andelen av aborter på flickfoster och flickor som dör innan de fyllt sex år ökat. Detta trots förbudet mot ultraljudsundersökningar som infördes 1994. Detta tyder på att flickor fortsatt anses vara mindre värda än pojkar.

I kapitlet om Indiens miljöutmaningar får vi läsa om den omfattande miljöförstöring som pågår just nu och som hotar tillgången till rent vatten både i hushållen, industrin och jordbruket. Smog som gör luften giftig att andas, undermålig infrastruktur för sophantering, ökad kemikalieanvändning och förgiftat grundvatten, ja utmaningarna är många.

Sammanfattningsvis är *Miraklet Indien och dess baksida* en brännande aktuell och välskriven bok som ger bred kunskap om det moderna Indien. En nödvändig läsning för den som vill förstå det indiska samhället idag och dess utmaningar.

Elsa Termenon

Lars Eklund och Staffan Lindberg. Foto: Privat